

**Historie a současnost pneumologie v Thomayerově nemocnici. Aneb od pobočky
Ftizeologického oddělení Nemocnice na Bulovce v Masarykových domovech
k Pneumologické klinice 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy**

Historie plicního oddělení v Masarykových domovech a Thomayerově nemocnici

Oddělení ftiseologické vzniklo v tehdejších Masarykových domovech jako pobočka Ftiseologického oddělení Nemocnice na Bulovce 12. 12. 1947. Prvním primářem byl jmenován **MUDr. Antonín Prošek, CSc**, který v této funkci setrval až do roku 1974 a přechodně také vykonával funkci náměstka pro léčebnou péči a byl také odborným poradcem pro ftiseologii pro Zdravotní odbor ÚNV hl.m.Prahy. Ve funkci jej pak vystřídal **MUDr. Oskar Boleček**, který již před válkou pracoval v Masarykových domovech a 6. 2. 1945 byl zatčen Gestapem a deportován do Terezína. Po válce pracoval na Ústavu radiační onkologie na Bulovce a až v roce 1974 nastoupil zpět do Thomayerovy nemocnice na post primáře Oddělení tuberkulózy a respiračních nemocí (OTRN). Funkci primáře pak vykonával až do odchodu do starobního důchodu v roce 1982. Nedlouho, ani ne po dobu celého roku, byl v čele OTRN Thomayerovy nemocnice **MUDr. Jiří Toušek, CSc.**, který nastoupil do funkce 1. 4. 1982. Jeho působení v Thomayerově nemocnici bylo ukončeno 19.5.1983, a to smrtí v mladém věku 53 let. Krátce pak vykonával funkci primáře **MUDr. Josef Valchář**, a to do 1. 11. 1984, kdy nastoupil na post primáře **doc. MUDr. Jiří Dolenský, CSc**, jenž byl odvolán necelý rok po Sametové revoluci, 31.10.1990. Primářem OTRN pak byl jmenován **MUDr.**

Kamil Krofta, který byl jednou z nejméně výraznějších postav v čele nejen v čele OTRN, ale i v celé Thomayerově nemocnici. Pan doktor Krofta pak vedl oddělení až do roku 2002, kdy byl vystřídán ve funkci **MUDr. Janem Chlumským, Ph.D**, který pak předal 1. 10. 2005 funkci do rukou **MUDr. Martiny Vašákové**.

Od svého vzniku Ftiseologické oddělení a pozdější OTRN zažilo několik přesunů. Nejprve bylo umístěno v prostorech pavilonu B4, kde mělo část plicní vedenou panem doktorem Proškem a část hrudní chirurgie vedenou **MUDr. Viktorem Hoppem**, a to až do roku 1959, kdy byl pavilon B4 uvolněn a rekonstruován pro chirurgické oddělení. Plicní oddělení bylo již bez chirurgické části přestěhováno na pavilon G1, kde byla do té doby dětská tuberkulózní léčebna a zde zůstalo oddělení doposud. Ne vždy však lůžkové oddělení využívalo obě patra pavilonu G1, na přelomu tisíciletí byla v 1. patře pavilonu G1 umístěna II. interna a posléze pak oddělení septické chirurgie, plicní lůžka tím byla blokována.

K výraznému **rozšíření plicních lůžek** došlo v roce 1999, kdy byl v říjnu připojen k Fakultní Thomayerově nemocnici s poliklinikou (FTNsP) bývalý **Odborný léčebný ústav TRN (OLÚ TRN) Prosečnice** a spolu s OTRN v Krči vznikl pak celek **Ústav pro léčbu TRN (ÚL TRN)**, který měl jeden primariát v Krči (prim. MUDr. Jan Chlumský, Ph.D) a druhý primariát v Prosečnici, vedený od 1. 1. 2000 **MUDr. Martinou Vašákovou**. Ředitelkou celého ÚL TRN byla od 1. 12. 1999 jmenována **MUDr. Václava Bártů**. Krčská část měla v době vzniku ÚL TRN 104 akutních plicních lůžek a prosečnická část 40 akutních lůžek a 137 lůžek následných, typu OLÚ. Vzniklo tím vůbec **největší plicní oddělení v České republice s celkovým počtem lůžek 281**.

1. 1. 2003 pak vznikla na půdě ÚL TRN **Pneumologická klinika 1. LF UK FTNsP** a MUDr. Václava Bártů byla pověřena vedením této kliniky. V témž roce pak došlo k převzetí pacientů a spádové oblasti Plicní kliniky na Veleslavíně po jejím zrušení výnosem MZČR. Z důvodů ekonomických a technických byla k 1. 10. 2005 provedena redukce lůžek Pneumologické kliniky a zahájeno sestěhovávání obou primariátů přesunem akutních lůžek z Prosečnice do Krče a ponecháním pouze následných lůžek v Prosečnici. Stěhování a sloučení pak bylo ukončeno 16.4. 2007, kdy se na pavilon K v Krči přesunulo Oddělení tuberkulózy a Jednotka pro léčbu multirezistentní tuberkulózy. Primářkou sloučených oddělení se stala MUDr. Martina Vašáková, Ph.D a na pozici vrchní sestry zůstala **Iva Hajná**, která působila předtím od roku 1999 jako vrchní sestra v Prosečnici.

Od 1. 8. 2008, byl jmenován přednostou Pneumologické kliniky 1. LF UK FTNsP **prof. MUDr. Jiří Homolka, DrSc**, tím došlo přechodně k propojení s 1. klinikou TRN 1. LF UK na

akademické úrovni, které trvalo až do 31. 1. 2016. Od 1. 2. 2016 prof. Homolku na místě přednosta Pneumologické kliniky vystřídala **Prof. MUDr. Martina Vašáková, Ph.D** a do funkce primáře byl jmenován **MUDr. Luděk Stehlík**. Vrchní sestrou Pneumologické kliniky je po Ivě Hajné **Mgr. Hana Dvořáková**.

Současný stav a přehled činnosti Pneumologické kliniky:

Pneumologická klinika 1. lékařské fakulty UK je významný pneumologickým pracovištěm v ČR a v rámci Evropy, kdy patří i do sítě **ERN Lung** (European Rare Diseases network) a je členem iniciativy **child COST** pro dětské intersticiální plicní procesy.

Poskytuje v současnosti **komplexní péči pacientům s širokým spektrem plicních nemocí od onemocnění dolních cest dýchacích, přes zánětlivá onemocnění plic včetně tuberkulózy (TB), jejích rezistentních forem a jiných mykobakteriálních infekcí, intersticiální plicní procesy, onemocnění pleury až po nádorová onemocnění**. Péče je poskytovaná nejen „spádovým“ pacientům, ale superkonziliárně nemocným především ze Středočeského kraje i **z jiných oblastí a států** pokud není diagnostika či léčba v daném regionu dostupná.

Dostatek lékařů schopných provádět **bronchoskopická vyšetření** umožňuje vyšetření nemocných bez dlouhých čekacích lhůt, případně dle potřeby provedení urgentního vyšetření a umožňuje také zajištění **24 hodinové bronchoskopické služby pro areál Thomayerovy nemocnice a IKEM** (vedoucí lékař služby je vždy zároveň broncholog).

Klinika má bohatý program **intervenční bronchologie** zaměřené jak na diagnostiku včetně **kryobiopsí** pod skiaskopickou kontrolou, tak i na terapeutické zákroky, včetně **desobliteračních výkonů** na velkých dýchacích cestách, zavádění klasických silikonových či potažených metalických stentů a v rámci výzkumu i **biodegradabilních** stentů u nemocných se stenózami trachey, implantace **endobronchiálních chlopní** v rámci volumredukčních výkonů a zavádění spigotů při jinak neřešitelném krvácení z dýchacích cest.

Důležitou součástí diagnostického procesu je **pneumologická cytodiagnostika**, v současné době má Pneumologická klinika jedinou **akreditovanou laboratoř klinické cytologie** pro pneumologickou cytodiagnostiku v ČR.

Rozvinutý je na klinice **program péče o pacienty s intersticiálními plicními procesy**, a to program klinický i vědeckovýzkumný. Naše pracoviště je vedoucím pracovištěm v péči o tyto pacienty v ČR. Prof. MUDr. Martina Vašáková, Ph.D se zásadně zasloužila o časný přístup pacientů v ČR k léčbě idiopatické plicní fibrózy (IPF) biologickou léčbou a o **vybudování**

registru IPF, který je nyní mezinárodním registrem pod názvem EMPIRE a zahrnuje 12 států střední a východní Evropy a Turecko. Vedoucím mezinárodního registru IPF je Prof. MUDr. Martina Vašáková, Ph.D. MUDr. Martina Šterclová, Ph.D se zasloužila o vznik **webových stránek o plicní fibróze pro pacienty a odbornou veřejnost** (www.plicnífibroza.cz) .

Laboratoř funkčního vyšetření je špičkově vybavena a poskytuje komplexní funkční vyšetření včetně zátěžové spiroergometrie. **Ambulance bronchiálních obstrukcí** (vedoucí MUDr. Lucie Heribanová) pečuje o nemocné s těžkými a komplikovanými stádii chronické obstrukční plicní nemoci a obtížně léčitelného astmatu, včetně biologické léčby, a o pacienty s deficitem alfa-1-antitrypsinu (jsme celorepublikovým centrem jmenovaným MZČR). **Spánková laboratoř** vyšetřuje nemocné se suspekci na poruchy dýchání vázané na spánek a indikuje a kontroluje účinek podpůrné léčby CPAP a BiPAP.

Na Pneumologické klinice je v současnosti **78 lůžek akutní péče a JIP se 4 lůžky pro resuscitační péči nejvyššího stupně.** Součástí Pneumologické kliniky je **infekční pavilon**, kde jsou hospitalizováni nemocní s plicní formou tuberkulózy, a to jednak na **Oddělení tuberkulózy** pro TB se zachovanou citlivostí na léky a jednak na **Jednotce pro multirezistentní TB**, kde se koncentrují pacienti s tuberkulózou rezistentní na léčbu z celé ČR (vedoucí MUDr. Emília Kopecká). Jsou zde však léčeni i nemocní s mimoplicní tbc, především urogenitální – ve spolupráci s urologií TN a s uzlinovou formou tbc. Nemocní s **netuberkulózními mykobakteriózami** jsou většinou léčeni ambulantně (vedoucí ambulance MUDr. Ivana Hricíková). V rámci tvorby nových dokumentů Světové zdravotnické organizace- **Doporučení opatření při mikroepidemiích dětské tuberkulózy a Doporučení pro latentní tuberkulózní infekci** jsme spoluautory těchto světových doporučení (Prof. MUDr. Martina Vašáková, Ph.D)

Pneumoonkologický program kliniky (MUDr. Markéta Černovská, MUDr. Libor Havel) je zaměřen na komplexní léčbu nádorových onemocnění dýchacích cest, plic a pleury včetně podání biologické léčby. Léčba je podávána jednak za hospitalizace, jednak ambulantní cestou. Radioterapie probíhá u indikovaných nemocných ve spolupráci především s Onkologickou klinikou TN, ale také s OR na Pleši. Snahou je co nejčasnější stanovení diagnózy, urychlené komplexní přešetření nemocného a volba optimálního terapeutického postupu včetně operačního řešení. Většina nemocných je proto prezentovaná na.

Velmi dobrou a úzkou spolupráci máme s **Oddělením hrudní chirurgie**, které provádí u indikovaných nemocných terapeutické a případně diagnostické operační výkony.

Multidisciplinární indikační týmu za účasti radiologa, chirurga, onkologa a onkologa-radioterapeuta, případně patologa, se schází jednou týdně a rozhoduje o diagnóze a dalším léčebném postupu u pacientů s ověřenými nádory i s nejasnými nálezy, případně se zánětlivými a intersticiálními plicními procesy

V rámci **alergologicko-imunologického programu** kliniky máme 2 paralelně běžící ambulance a spolupracujeme s Imunologickou laboratoří TN. Staráme se převážně o komplikované nemoci z alergo- imunologické oblasti- eosinofilní stavy, obtížně léčitelné asthma, imunodeficity s nutností substituce Ig, autoimunitní syndromy s postižením plic.

Spektrum činnosti doplňuje **Ambulance pro odvykání kouření** a také **rehabilitace** ve spolupráci s Oddělením rehabilitace TN, která se stará nejen o nemocné hospitalizované, ale poskytuje péči také ambulantním pacientům s cílem udržení, resp. navýšení fyzické kondice, především u nemocných s CHOPN a u nemocných v předtransplantačním.

Centra: Centrum pro léčbu deficitu alfa-1 antitrypsinu; Centrum pro biologickou léčbu bronchogenního karcinomu; Jednotka pro léčbu MDR tuberkulózy pro ČR; Centrum pro diagnostiku a léčbu intersticiálních plicních procesů; Centrum pro léčbu obtížně léčitelného astmatu; Centrum pro závislé na tabáku

Klinika má rozsáhlou **vědecko-výzkumnou činnost** s mezinárodním přesahem a dobrou citovaností našich prací, hlavně z oblasti imunopatologie intersticiálních plicních procesů, tuberkulózy a biodegradabilních stentů. **Témata výzkumu:** Intersticiální plicní procesy- imunopatogeneze, imunopatologie, biomechanika plic, Nové způsoby řešení stenóz velkých dýchacích cest biodegradabilními stenty, Imunobiologie nádorů, Latentní tuberkulózní infekce.

Kongresy pořádané klinikou: Celostátní setkání pneumologů a pneumochirurgů v Emauzích- Praha- každoročně, Mezinárodní konference a postgraduální kurz- Fibrosing interstitial lung diseases- Praha 2014, Kongres ČPFS 2016

Pneumologická klinika má akreditaci pro výuku Pneumologie a Fyziologie a Alergologie a klinické imunologie.

Vzdělávání lékařů:

Pregraduální: studenti 1.lékařské fakulty Univerzity Karlovy- 4.,5.,6. ročníky, výuka anglické paralelky

Postgraduální: Akreditace pro postgraduální vzdělávání v oborech **Pneumologie a ftizeologie- III.st., Alergologie a klinická imunologie III.st,** Akreditace pro **postgraduální vzdělávání lékařů- cizinců**

stáže před specializovanou způsobilostí v oboru pneumologie a ftiseologie a alergologie a klinická imunologie, výuka bronchologie, hrudních drenáží, pneumologické cytodiagnostiky

Vzdělávání sester:

PSS v interních oborech a ARIP, Endoskopický kurz pro sestry, Kurz funkčního vyšetření plic